

Cronica sursilvana 1988

Autor(en): **Cathomen, Ignaz**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **74 (1989)**

Heft 1

PDF erstellt am: **22.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881934>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

C R O N I C A S U R S I L V A N A I 9 8 8

I G N A Z C A T H O M E N

Schaner

— *Eveniment extraordinari en nuegl.* La caura Dorothee dils elevatur Andrée e Roger Campéol a Cavorgia ha fatg quater anseuls e tratg si tuts quater per il grond placher dils passionai elevatur da tiers manedels.

— Ils 11 da schaner ha cusseglier guvernativ dr. Donat Cadruvi communicau ch'el seretrage curt la fin digl onn 1988 dalla Regenza — pia dus onns avon che sia davosa perioda d'uffeci scada. Per sia demissiu ha el fatg valer raschuns personalas. Il successur vegn il pievel grischun ad eleger dumengia, ils 12 da zercladur 1988.

— La suprastanza dall'Uniun da traffic da Laax ha relaschau tut surura siu directur da cura Roland Huber per quei che quel vuleva prender domicil a Falera.

— *La banca cantunala dil Grischun* sa concluder igl onn da quen per 1987 cul bi gudogn da 21'748'371.82 francs (igl onn vargau rodund 19 milliuns francs). La summa da bilanza ei s'augmentada pigl onn da fatschenta 1987 per varga 470 milliuns sin 6'330'715'989.40 francs.

— *Mustér e Sogn Murezi experimenteschan la telecomunicaziun.* Ils 21 da schaner ein vegnidas designadas las vischnaucas ch'astgan separticipar al grond project dalla PTT arisguard las novas pusseivladads da comunicaziun. Denter las 12 preferidas audan era las duas vischnaucas gia numnadas. (Mira GR nr. 7/26-01-1988).

— *La realisaziun d'ina scola commerciala en Surselva ei sin buna via.* Suententer haver sclariu la damonda da finanziaziun e dil purtader sa la Corporaziun da vischnaucas dalla Surselva terminar il studi dil project per la realisaziun d'ina scola commerciala regionala en cumbinaziun cun la scola professiunala. Purtada vegn quella dil marcau da Glion e dall'Uniun commerciala da Cuera che han gia instradau las preparativas per realisar quella scola.

Fevrer

— *Il romontsch era applicabels avon dretg.* La cumissiu dil Cussegl dils cantuns, presidiada da dr. Luregn Mathias Cavetty, Schluein/Cuera, ha predeliberau la revisiun dalla procedura giuridica sin plaun federal. Tenor il niev artechel 30 san tuttas scartiras processualas vegnir inoltradas en tuts quater lungatgs nazionals, pia era per romontsch.

La translaziun d'in lungatg a l'auter duei ir a cuost dalla cassa dalla dertgira.

— Alla concorrenza da selecziun pil Grand Prix d'Eurovision de la chanson che ha giu liug sonda, ils 6 da fevrer a Morges, ha la gruppa sursilvana «Ils furbazs» sut il tgamun d'Ursin Defuns cuntunschiu il secund rang cun la canzun «Sentiments», ina cumposiziun da Marie Louise Werth.

— *Tscheiver en Surselva.* Ils davos onns ein acziuns da tscheiver daventadas pli e pli popularas en Surselva. Uonn eis ei vegniu organisau e realisau tils da tscheivers en Val Tujetsch, a Mustér, a Trun ed a Glion. En Surselva han ils da Razén fatg in til da bagordas e secapescha era quels da Domat.

— Per l'emprema gada ha la Stampa Romontscha Condrau SA Mustér stampau in cudisch en lungatg e scartira japanes. Ei setracta dil cudisch «Il creml e ses scazis», in'ovra d'art voluminusa e preziosa.

— *Il rumantsch grischun,* il niev lungatg da scartira vegn acceptaus dalla pluralitad dils romontschs. Quei muossa ina retscherca dil linguist tudestg dr. Erwin Diekmann, professor da romanistica all'universitad da Mannheim (mira GR nr. 13/16-2-1988 e CP nr. 77/19-2-1988).

— *Il romontsch — 50 onns lungatg nazional.* Ils 20 da fevrer 1938 ha il pievel svizzer acceptau il romontsch sco lungatg nazional. Ils 18 da fevrer han ins commemorau quei eveniment a Berna cun ina conferenza da pressa, dedicata a quei eveniment historic ed als problems dil romontsch en nos dis. A caschun da quella conferenza beinfrequentada ein s'exprimi: cuss. fed. Flavio Cotti, il parsura dalla Ligia Romontscha Toni Cantieni, prof. Chasper Pult ed il secretari dalla LR dr. Bernard Cathomas.

— Il discuors da prof. dr. Iso Camartin dils 26 da fevrer el hotel Lucmagn a Mustér ha captivau in grond auditori. Il versau referent ha referiu davart il tema: «Tgei ei sabientscha?» ni «il sabi ed il narr». Ils auditurs ein inaga dapli stai fascinau digl oratur indigen che docescha oz al politecnicum ad alla universitad da Turitg. L'organisaziun dalla serada ei stada els mauns dil forum «Scuntrada e formaziun Surselva» cun Rest Luis Deplazes, Rabiun, alla testa.

Mars

— *Silvio Camenisch prelegia a Flem.* Il comite dalla canorta romontscha a Flem ha envidau ils romontschs da Flem e contuorn ad ina sera romontscha cun Silvio Camenisch. Il scribent da Rueun e domiciliaus a Domat ha prelegiu ord siu cudisch «Metamorfosas» che cuntegn 24 historias e che vegn a cumparer gl'auter onn.

— *Midada al tgamun dalla Societad Retoromontscha.* Venderdis, ils 11 da mars 1988 ha la Societad Retoromontscha salvau sia usitada radunonza generala a Cuera. El center dallas tractandas ein stadas las elecziuns. Suententer haver apparteniu 33 onns alla suprastanza e da quels 24 onns sco president ha dr. Gion Deplazes remess siu uffeci. Per

niev parsura ei dr. Jachen Curdin Arquint vegnius tscharnius. Dr. Gion Deplazes vegn nominaus president d'honor dalla Societad Retoromontscha. Sco commembra d'honor vegn nominada dunna dr. Mena Wüthrich-Grisch (mira rapport GR nr. 22/18-3-1988).

— *L'uniun cantunala da cant ei seradunada a Laax*. Varga 200 delegadas e delegai ein stai presents alla radunonza da delegai dils 12 da mars 1988. L'uniun cantunala da cant secumpona da 118 chors cun rodund 5000 cantaduras e cantadurs. La culminaziun dalla radunonza beinpreparada e beinreussida ei stada la honoraziun da varga 150 veterans cantunals e federali (mira rapport GR nr. 21/15-3-1988).

— *Votaziun cantunala dils 20 da mars 1988*. Ils votants dil Grischun han giu da prender posiziun viers 3 projects da votaziun ch'ei vegni cumbatti da neginas varts. La participaziun alla votaziun ei stada fetg magra, mo 16,5% dils votants ein serendi all'urna. Ils resultats:

1. Midada dalla constituziun cantunala (art. 19 concernent la competenzaza per lubir credits posteriurs) 11580 gie 5815 na

2. Lescha davart las finanzas dil cantun Grischun 12398 gie 4835 na

3. Revisiun parziala dalla lescha davart il diever dils dretgs politics el cantun Grischun 11300 gie 5843 na

— *Pigl avegnir era cumin en Val s. Pieder*. Cun 894 encunter 415 vuschs han ils Lumnezians decidiu da pigl avegnir era tener lur tschentada da cumin en Val s. Pieder. Ils loghens da tschentada ein Vella, Uors, Lumbrein e da niev Val s. Pieder. Dallas 15 vischnaucas lumnezianas han 12 acceptau la nova proposta. 49% dils votants ein separticipai alla votaziun.

Avrel

— *Dr. Giosch Albrecht* daventa niev president dall'Uniun per scola ed educaziun dil Grischun. Da mardis-Pastgas, ils 5 d'avrel ha l'uniun per scola ed educaziun salvau sia radunonza tradiziunala per l'emprema gada en Lumnezia. Il survetsch divin ei vegnius celebraus en la baselgia a Pleif, la radunonza generala ei vegnida salvada el center da scola e sport a Cuschnaus. Suentar esser staus 13 onns al tgamun da quell'uniun cantunala ha Willi Glükler abdicau sco president. En siu stagl elegia la radunonza dr. Giosch Albrecht, Rueun/Cuera, che ha tenuu il referat a caschun dalla radunonza davart il tema: Il maletg dil carstgaun e l'informaziun davart AIDS (mira rapport GR nr. 28/8-4-1988).

— *Msgr. Wolfgang Haas* da Mauren (Liechtenstein) ei vegnius eligius da papa Gion Paul II sco niev uestg auxiliar da Cuera e successur da msgr. uestg Gion Vonderach. Il niev uestg da strusch curont'onns ha frequentau il gimnasi a Vaduz, ha studegiu la teologia a Friburg ed a Cuera ed ei vegnius ordinaus spiritual igl onn 1974. Dapi 1978 eis el cancelier episcopal. Sia nomina sco uestg ha leventau

surpresa ed opposiziun, havend el negina pratica pastoral e l'elecziun ei buca vegnida fatga tenor il dretg stipulau (il gremi electoral dils canonis ei vegnius ignoraus). (Mira GR nr. 29/12-4-1988 e las suandontas).

— *In niev avat per la claustra da Mustér*. Ils 15 d'avrel 1988 han ils conventuals dalla claustra da Mustér eligiù pader supriur Pancraz Winiker sco niev avat. El daventa successur da msgr. avat Victor Schönbächler che ha giu demisiunau sco avat avon entginas jamnas e suenter haver tgamunau il convent duront 25 onns e suenter haver giu cumplenu 75 onns. Il niev avat Pancraz Winiker ei burghais da Triengen (LU) ed ei naschius 1925 a Hitzkirch. Il gimnasi ha el frequentau a Beromünster ed a Mustér. In onn ha el studegiu teologia el seminari da spirituals a Lucerna, silsuenter eis el entraus en claustra a Mustér. Igl onn 1947 ha el fatg profess e 1951 eis el vegnius ordinaus spiritual. Specialmein enconuschents ei il niev avat Pancraz vegnius sco magister da choral e dirigent dil chor claustral (mira GR nr. 31/19-4-1988).

— *Radunonza generala dalla CRR a Cuera*. Sonda, ils 23 d'avrel han rodund 140 commemoras e commembers dau suatientscha agl invit dalla suprastonza dalla Cuminonza romontscha da radio e televisiun per deliberar las tractandas regularas ed il rendaquen per igl onn 1987. Al tgamun dalla CRR ha ei dau neginas midadas. Dr. Fidel Caviezel vegn reeligiù sco president. Ina comunicaziun dil parsura vala da vegnir retenida: Cun l'entschatta matg 1988 vegnan las emissiuns el radio romontsch augmentadas da 4 sin ca. 5 uras per di. En dus onns quantan ins da saver emetter 7-8 uras per di.

Il punct culminont dalla radunonza ei stau la surdada dil premi da radio per 1988. Quel ei vegnius surdaus a Tani Dolf, Vargistagn, en reconuschientscha da ses merets per la cultura ed il lungatg romontsch en Vals Schons ed als Trubadurs sursilvans cun Armin Caduff alla testa en reconuschientscha da lur merets per la tgira dil cant e dalla veglia canzun populara romontscha (mira GR nr. 33/26-4-1988 e CP nr. 17/29-4-1988).

Matg

— A Cumbel ha dunna Urschla Caduff saviu festivar igl I. da matg 1988 siu 100avel anniversari. (Igl ei in rar eveniment che vala perquei da vegnir retenius en la cronica.)

— *Ina bibla romontscha ecumena per ils Sursilvans*. Mardis, ils 3 da matg eis ei stau aschi lunsch. Suentar ina lavur endinada da plirs onns ei quell'ovra, daditg spetgada e desiderada, vegnida presentada alla publicitad. Igl emprend tom gest cumpariu cumpeglia il Niev testament ed ei vegnius edius dil Decanat sursilvan e dil Colloqui sur igl uaul. Sur Gion Martin Pelican e ser Vincens Bertogg ein stai ils translatur principals e responsabels (mira GR nr. 36/6-5-1988 e CP nr. 18 dils 6-5-1988).

— *Imposanta manifestaziun da cant en Lumnezia*. Dumengia, ils 15 da matg ha il Chor viril Lumnezia saviu

festivar siu giubileum da 50 onns. Cun quella caschun ein buca meins che 12 chors locals dalla Lumnezia seradunai ad ina «fiasta da cant» sigl areal dil center da scola e sport a Cuschnaus. L'aura favoreivla ha carmalau in pievelun alla piazza festiva (mira divers rapports en GR nr. 38, 39 e 40 dils 14/17 e 20-5-1988).

— *Sera romontscha a Vrin*. Dacuort ha la Romania ediu in cudischet da poesias cul tetel «Rosas e spinas» dil pur e poet Barclamiu Pelican da Vrin. A caschun d'ina sera romontscha ha igl autur prelegiu e recitau ina roscha da sias poesias e dau plaid e fatg ad in numerus auditori da sias stentas litteraras e davart igl intent da siu engaschi sin quei camp. La serada ei vegnida tgamunada dil president dalla Romania, G. T. Deplazes ed embellida tras entginas producziuns dil chor mischedau da Vrin (mira rapport en GR nr. 41/25-5-1988).

— *Il premi pader Flurin Maissen 1988* vegn surdaus ils 21 da matg a Vuorz a Leo Tuor, Rabius, ed a Leodegar Derungs, Vella. Quei premi vegn surdaus a giuvenils che s'engaschan per cultura e cultira da nossa regiun (mira GR nr. 41/25-5-1988).

— *Inventari per loghens digns da protecziun*. Ils 25 da matg ha il Cussegl federal approbau la Savla seria dils objects che vegnan recepi egl inventari d'objects e logs da valeta naziunala e che duein vegnir protegi. La Surselva ei bein-representada culs suandonts vitgs da valeta architectonica naziunala: Brün, Castrisch, Cavardiras, Curaglia, Disla, Duin, Flem Casa d'uual (entgins hotels), Degen, Glion (marcau vegl), Lumbrein, Luven, Sagogn, Schlans, Tersnaus, Trun, Valendau, Vella, Vrin e Vuorz.

— *La Fundaziun Schiller dalla Svizra* undrescha dus romontschs. Quella fundaziun distingua onn per onn scripturas e scripturs da tuttas quater regiuns linguisticas. Uonn ha ella era distinguiu dus scribents romontschs, numnadamein Iso Camartin, Mustér/Turitg, per siu essay «Lob der Verführung» e Clo Duri Bezzola, Scuol/Oetzwil per sia ovra «La chà dal sulai».

Zercladur

— *39avla fiasta da cant districtuala ils 5-6-88 a Breil*. Il chor viril da Breil che ha obteniu l'incarica da realisar la fiasta da cant sursilvana, ei sedita tutta breigia da procurar per in'atmosfera festiva ed amicabla. Quei ei era reussiu ad el tochen sin l'aura che ha buca vuliu sustener las stentas dils organisaturs. Malgrad plievgia e freid eis ei stau ina biala fiasta da cant che vegn a restar en buna memoria als 48 chors cun rodund 2100 cantadurs. In punct culminont dalla fiasta ei staus il concert dils chors d'affons e giuvenils da sonda sera, ils 4-6-88. Da quel han fatg part: Chor d'affons Lumnezia, direcziun Norbert Capeder e Egmunt Hensch, Chor d'affons Mustér, direc. Rico Casanova, Chor d'affons Trun, direc. Christoffel Nay, Chor d'affons Laax e contuorn, direc. Ursula Capaul, Chor d'affons dalla vischnaunca da Breil, direc. Gabriel Derungs, Chor dal-

la scola claustrala, direc. avat Pankraz Winiker, Ils cantins, direc. Ursin Defuns.

La concorrenza dils 48 chors ei sesplegada sut bunas condiziuns en la halla da sport e cultura ed ha tenor il rapport dils derschaders documentau in ault nivo da cant en Surselva (mira rapport e rapportascha en GR nr. 45/7-6-88 e CP nr. 23/10-6-1988).

— *Inauguraziun dil Museum regional Surselva a Glion*. Suenter entgins onns da stentusa lavur ha la Casa Carniec a Glion saviu vegnir surdada a siu destin. Sonda, ils 11 da zercladur 1988 ha il president dil cussegl da fundaziun, dr. Donat Cadruvi, saviu arver officialmein il niev Museum regional. Specials merets per la realisaziun da quei project ha dr. Alfons Maissen che ha rimnau duront ils davos onns in immens material d'exposiziun. Il niev museum vul exponer surtut utensils ed iseglia dils mistergners da nossa regiun e dil pur da muntogna. Igl act d'inauguraziun ei vegnius enramaus da producziuns dils Trubadurs sursilvans.

L'avertura dil museum ei vegnida colligiada cun ina fiasta populara che ha cumpigliau divers arranschaments ed ha cuzzau da sonda, ils 11 tochen dumengia ils 19 da zercladur. La fiasta ei vegnida concludida cun in grond til a Glion che ha presentau il mistregn e la cultura sursilvana. Mira rapports e rapportaschas en la GR nr. 46/47/48/49 dils 10/14/17/22-6-1988 e CP nr. 23/24/25 dils 10/17/24-6-1988).

— *Votaziun federala dils 12 da zercladur 1988*. Il pievel svizzer ha giu da prender posiziun viers ils suandonts projects:

1. Conclus federal davart la basa costituziunala per ina politica da traffic coordinada (midada dalla costituziun federala). Resultat dil Grischun: Gie 23277, Na 18446; Resultat dalla Svizra: Gie 954384, Na 798143.

2. Iniziativa per sbassar la vegliadetgna per retrer rentas dalla AVS (umens cun 62 onns, dunnas cun 60 onns). Resultat dil Grischun: Gie 13156, Na 29869; Resultat dalla Svizra: Gie 624154, Na 1153550.

— *Votaziun cantunala dils 12 da zercladur 1988*. Il pievel grischun ha giu d'eleger in commember dalla Regenza grischuna sco successur da dr. Donat Cadruvi ch'ei sere-tratgs per la fin digl onn 1988. Igl εμπrem scrutini ha purtau negin resultat.

Igl absolut pli dallas vusch: 15439. Obteniu vuschs han: dr. Aluis Maissen, pcd 12949 vuschs; dr. Dumeni Cumberg, pcd 11352 vuschs; dr. Bernard Cathomas, pcs 6036 vuschs.

— *La Quotidiana, il nr. 0 dalla gasetta romantscha dal di*, ei cumparida gliendisdis, ils 20 da zercladur 1988. La nova gasetta ei vegnida edida dalla Ligia Romontscha cun agid dallas quater gasettas romontschas existentas e dil post da radio romontsch a Cuera. Ils resuns che seresulteschan da quella ediziun vegnan ad esser decisivs per la realisaziun d'ina gasetta quotidiana romantscha che duess remplazzar las autras gasettas romontschas. Quitaus caschuna era la finanziaziun da quell'interpresa. Ins quenta cun expensas annualas da 4,2 milliuns francs.

Abonnents ed inserats vegnan a purtar mo ca. 3,5 milliuns. Il rest stuess vegnir finanziaus dad autras varts.

— *Inauguraziun d'in niev baghetg per la stampa romontscha a Mustér.* La Condrau SA a Mustér ha procurau novas localitads da producziun per ses ca. 80 collavurants. Suenter in temps da construcziun da strusch in onn ei il niev baghetg vegnius inauguraus venderdis, ils 24 da zercladur (mira GR nr. 50 e 51 dils 24 e 28 da zercladur 1988).

— *Votaziun cantunala dils 26 da zercladur 1988.* El secund scrutini per l'elecziun d'in representant en la Regenza grischuna, per il qual il pli relativ ei staus decisiv, ei dr. Aluis Maissen, pcd, Cuera/Dardin, vegnius eligius cun 12162 vuschs. Il cuntercandidat dr. Bernard Cathomas, pcs, Cuera/Breil, ha obteniu 11268 vuschs. Dr. Dumeni Columberg ei seretratgs suenter igl'emprem scrutini.

— *Brigadier Rudolf Cajochen,* Ruschein/Domat ei vegnius promovius dil Cussegl federal a divisiunari. Cun l'entschatta da 1989 vegn el a surprender il commando dalla divisiun da muntogna 12 (mira intervesta en GR nr. 54/8-7-1988).

Fenadur

— *Il hotel Therme en Val s. Pieder* batta per sia existenza. La vischnaunca, possessura dil hotel dapi plirs onns, vul sanar il baghetg existent ed amplificar quel cun l'erecziun d'in ulteriur hotel da quater steilas. Ils cuosts totals prevedi muntan a 44 milliuns francs. La vischnaunca da Val s. Pieder vul metter a disposiziun 10 milliuns. Il rest duei vegnir curclaus tras hipotecas e contribuziuns dad autras varts (mira GR nr. 56/15-7-1988).

— *Barschament sin l'alp da Rueun.* La notg dils 14 sils 15 da fenadur ei la tegia d'alp daventada l'unfrenda d'in incendi. Il persunal d'alp seigi mitschous dallas flommas mo cun bia cletg (mira GR nr. 57/19-7-1988).

— Dapi cuort temps vegnan duas vischnauncas sursilvanas tgamunadas d'ina dunna. A Surcasti ei quei dunna Margrit Alexander ed a Schlans dunna Elisabet Vincenz. In mussament che era las dunnas sursilvanas s'engaschan pli e pli sil sectur politic.

— *Romeo e Giulietta a Laax.* Il davos da fenadur/entschatta d'uost ha la cumpignia da teater da Laax dau sco giug el liber la renomada tragedia da Shakespeare, Romeo e Giulietta. La translaziun romontscha ei vegnida procurada da Ursicin G.G. Derungs. La reschia ei stada els mauns da Mariano Tschuor (mira GR nr. 57 e 59/19 e 26-7-88 e CP nr. 30/29-7-1988).

Uost

— *Resuns sin la gasetta «Quotidiana».* Ils 20 da zercladur ei cumpariu il nr. 0 dalla «Quotidiana». Ils lecturs ein vegni envidai d'exprimer lur meini davart quella nova gasetta.

Da quei da 2500 questunaris ein vegni turnentai alla Ligia Romontscha. Circa la mesadad dils lecturs giavischassen ina gasetta dil di sco ella ei vegnida presentada cun la Quotidiana, l'autra mesadad preferescha las gasettas romontschas existentas (detagls e graficas mira GR nr. 63/9-8-1988 e CP nr. 32/12-8-1988).

— *Secunda «Scuntrada rumantscha» a Scuol.* Dils 8 tochen ils 14 d'uost 1988 ha giu liug la secunda «Scuntrada rumantscha» a Scuol. La Ligia romontscha ha sco avon treis onns a Savognin offeriu in zun vast program per tuts gusts ed interess. L'iniziativa e las grondas stentas dalla LR ein vegnidas remuneradas tras ina fetg buna participaziun da Romontschs ord tuttas regiuns ed era tras biars simpatisants ord tuttas direcziuns. La scuntrada ei stada sut il motto «50 onns lingua naziunala». Igl act festiv da dumengia, ils 14 d'uost, ei vegnius assistius d'in pievelun. El center da quel ein stai in giug commemorativ da Jacques Guidon, Zernez, cun musica da Carli Scherrer, Trun, ed ils plaids festivs da cusseglier guvernativ Reto Mengiardi e cusseglier federal Otto Stich (mira rapports e rapportaschas en tut la pressa grischuna denter l'entschatta ed ils 20 d'uost 1988).

— *Benedicziun dalla caplutta ad Aletta.* Suenter entgins onns da lavurs da restauraziun ei la caplutta da Nossadunna immaculada, in edifeci baroc da valeta e muntada extraordinaria, vegnida benedida da niev per la fiasta dall'Assumziun da Maria, ils 15 d'uost (mira il supplement special dalla GR nr. 64/12-8-1988).

— *Il pass dil Lucmagn duei vegnir aviarts sur onn.* Cun ina resoluziun pretendan 16 representants dil turissem dalla Surselva e dil cantun Tessin l'avertura dil pass dil Lucmagn duront igl unviern (mira GR nr. 65/17-8-1988).

— *Inauguraziun dils stabiliments da fiera a Glion.* In grond pievel ha assistiu dumengia, ils 21 d'uost all'inauguraziun dils novs stabiliments da fiera a Glion. En in act ecumenic han ils dus plevons da Glion, ser Thomas Widmer e sur Thomas Derungs, mess ils edifecis sut la protecziun dil Tutpussent. En num dall'Uniun purila sursilvana ei Walter Decurtins, president, s'exprimius ed en num dalla cumissiun da baghegiar dr. Theo Maissen (mira GR nr. 68/26-8-1988 e CP nr. 34/26-8-1988).

— *50 hectaras a Selva/Tujetsch en zona da sport e golf.* Ils 26 d'uost han ils vischins dalla vischnaunca da Tujetsch decidiu da metter circa 50 hectaras terren a Selva en la zona da sport e golf. Cun quella decisiun eis ei vegniu mess fin ad ina liunga discussiun concernent la creaziun d'ina piazza da golf sigl intschess dalla vischnaunca da Tujetsch. Il project basegna aunc l'approbaziun dalla Regenza grischuna (mira GR nr. 69/30-8-1988).

Settember

— *Benedicziun dalla caplutta da s. Bistgaun a Degen.* Dumengia, ils 4 da settember han ils parochians da Degen saviu assister alla benedicziun da lur bi sanctuari de-

dicaus a s. Bistgaun. Il bi edifeci baroc se presenta suenter la restauraziun puspei en niev vestgiu ed ei puspei ina biala perdetga dil spért cultural e religios dils Lumnezians (mira supplement dalla GR nr. 72/9-9-1988).

— *Ina nova caplutta moderna per s. Benedetg/Sumvitg*. Il fevrer 1984 ei la veglia caplutta vegnida destruida d'ina lavina. Suenter liungas ponderaziuns e plirs projects han ils da s. Benedetg obtenui questa stad ina nova caplutta moderna en fuorma d'ina nav, postada sur igl uclaun en in liug pli segir. La nova fuorma dalla caplutta cun sia espressiun simbolica ha dau dabia da discuorer e dispittar. (Mira rapportascha en la GR nr. 76/23-9-1988.)

— *In niev center da fatschenta a Glion*. Per l'emprema gada eis ei vegniu aviert ils 21 da settember in center da fatschenta pli grond en Surselva. Quel ei vegnius realisau dall'associaziun Migros. Il center cumpeggia ultra dalla stizun dalla Migros 6 stizuns da detaglists ed in'ustria. Igl intent principal da quei center ei d'impedir che biars sursilvans mondien tochen Cuera per far lur cumpras.

— *Giuvna combra d'economia Surselva*. Ils 21 da settember eis ei vegniu fundau a Mustér quella nova instituziun sursilvana sin intimaziun dalla Giuvna combra d'economia a Cuera. Sias finamiras ein: — promover las habilitads da tgamunar dils commembers, — contribuir alla sligiazun da problems economics e socials dalla communitad, — enfirmir la capientscha vicendeivla denter ils commembers sin plaun local, naziunal ed internaziunal, — motivar da sorprender responsabladad ella cuminonza e da collaborar denter carstgauns e pievels, — tut specialmein vul l'uniun s'occupar da damondas economicas el ravugl da gliעד giuvna. Sco imprend president vegn Arno Sgier, directur da cura e traffic, Mustér, tscharnius (mira GR nr. 77/27-9-1988).

— El meins settember ei il nr. 1 dall'Egliada, Gasetta d'informaziun turistica, cumpariu sco niev organ dall'Uniun da cura e traffic da Mustér. Il niev organ ei redigius spiron-tamein per romontsch, duei cumparer silmeins duas gadas ad onn en 1200 exemplars e vegn distribuius gratuitamein en tuttas casadas da Mustér sco era als simpatisants dil turissem (mira GR nr. 77/27-9-1988).

— *Tresa Rùthers-Seeli* prelegia a Trun. La poeta oriunda da Falera ed oz domiciliada a Bottinghofen TG, ha prelegiu poesias cumparidas en siu cudisch «Tras melli veiders». La serada bein frequentada ei stada enramada da canzuns, cantadas dallas quater soras Scherrer da Trun (mira GR nr. 77/29-9-1988).

— *Flurin Darms* prelegia a Laax. Il poet e scribent da Flond, oz a Domat, ha raquintau da siu svilup sco poet e scribent e dau in schatg ord sias numerusas ovras (mira GR nr. 79/4-10-1988).

October

— *In Sursilvan sco derschader federal*. Ils 5 d'october 1988 ha l'Assamblea federal eligiu dr. Giusep Nay, Trun/Cuera,

sco niev derschader federal. El ei igl imprend sursilvan e pér il secund romontsch (suenter Andrea Bezzola da Zernez 1893-1897) che contonscha quell'aulta scharscha federala (mira GR nr. 80/7-10-1988).

— *Il marcau da Glion ei promts da daventar purtader d'ina scola commerciala*. A caschun dalla radunonza communal dils 7 d'october han ils vischins da Glion decidiu da daventar purtader d'ina scola commerciala e d'ina scola professionala per vendita. Il marcau vegn a favorisar il start da quella scola cun ina contribuziun da 50000.— francs pigl imprend onn. Silsuenter vegn el a contribuir duront 3 onns ina summa annuala da 20000.— francs e sorprendere il deficit da menaschi per 50 pertschien, presumau che quel survargi buc 40000.— francs.

— *La gruppа dils pumpiers dil marcau da Glion* ha gudi-gnau la concorrenza svizra da pumpiers che ha giu liug sonda, ils 8 d'october a Zollikon. Da quella gruppа han fatg part Robert Cathomas, Ueli Giger, Giusep Collenberg, Constantin Casutt e Niki Zodrell.

— *Inauguraziun dil spital regional Surselva a Glion*. Sonda, ils 15 d'october han ins mess il tierm final per in'ovra sociala ed economica d'eminente muntada per l'entira Surselva. La part religiosa dall'inauguraziun ei vegnida celebrada da msgr. avat dr. Victor Schönbächler, Mustér, e plevon Sönke Claussen, Glion. A caschun digl act d'inauguraziun han plidau cuss. naz. D. Columberg sco president dall'instituziun spital regional Surselva, Hans Herger sco president dalla cumissiun da baghegiar e cuss. guv. L. Bärtsch sco cau dil departament da sanitad. La festividat ei vegnida enramada da produczions dalla societad da musica da Glion, dil chor Resuns dil Rein, dil club da sgugialaders da Val s. Pieder e dalla scola da musica Surselva (mira rapportaschas en GR nr. 83/ed 84/18 e 21-10-1988 e CP nr. 42/21-10-1988).

— *Ina scola per informatica d'economia a Mustér*. Ils 22 d'october 1988 ei vegnida aviarta ina scola per informatica d'economia — l'emprema da quei gener en Svizra. Ella vegn frequentada da 13 interessents grischuns. Quels vegnan instrui dad 8 docents. La scola sedrezza buca mo a quels che vulan luvrar e seperfectiunar cul computer, mobein era a forzas dirigentas dall'economia indigena ch'ei responsabels leu per l'applicaziun dall'informatica. La scola preceda l'avertura dalla fabrica per lavurs modernas cun computers. Quella duei dar paun e lavur a 40 personas. La scolaziun ei pia la premissa per crear plazzas da lavur modernas, bein pagadas e segiras (mira GR nr. 79/4-10-1988).

— *Igl imprend plevon reformau dalla Cadi*. Ils 30 d'october 1988 vegn ad ir en l'istoria dil cumin dalla Cadi. Quei di ei igl imprend plevon reformau, ser plevon Roland Rust, vegnius installaus festivamein tras il president dil Colloqui sur gl'Uaul, ser plevon Sönke Claussen, Glion. Duront 22 onns han ils reformai en la Cadi stuiu secuntentar cun ina pastoraziun provisoria. Il niev plevon reformau per la Cadi entscheiva sia lavur a Mustér cun nuot: ni baselgia, ni casa-parvenda. Quei ch'exista ei ina Uniun

evangelica ch'ei seformada sco pleiv cul dretg d'in agen plevon (mira GR nr. 90/11-II-1988).

November

Fundaziun dalla societad «Telecommunicaziun Surselva, Disentis/Mustér». Circa 70 commembers singuls, representants da vischnauncas, fatschentas ed instituziuns han fundau quella societad gievgia, ils 10 da november 1988 a Mustér. La lavur preparatoria ei vegnida tgamunada da cuss. naz. dr. Dumeni Columberg. Sco imprend president vegn Pius Condrau tscharnius. Igl intent primar da quella nova instituziun ei da promover il diever dils mieds electronics e da communicaziun per aschia crear plazzas da lavur en la muntogna (mira rapport GR nr. 91/15-II-1988).

Distincziuns ed honoraziuns tras la Regenza grischuna. Per regla surdat la Regenza grischuna mintg'onn in premi da cultura dotaus cun 10'000 francs ad ina personalitad meriteivla. Uonn ei quella distincziun vegnida surdada a prof. dr. Boris Luban-Plozza, origins dalla Val Calanca. Igl undrau ei in miedi renconuschiu che ha gronds merets per la vesta generala sil camp dalla terapia.

Cun la medema caschun surdat la Regenza era premis da renconuschientscha (6000 francs) e premis da promozion (4000 francs). Il premi da renconuschientscha obtegnan era dus Sursilvans, Gion Giusep Derungs, Uors, e Conrad Bertogg, Castrisch. Els ein vegni undrai per lur merets sco cumponists e dirigents. Il premi da promozion obtegn denter auters era il pictur artist, Gieri Schmed da Trun (mira GR nr. 91/15-II-1988).

— *Igl institut s. Giusep a Glion siara las portas.* Quei institut, fundaus da sur Gion Fidel Depuoz da Siat, exista dapi igl onn 1865. Per munconza da scolaras e mungias ei la claustra dallas soras dominicanas a Glion sfurzada da desister da lur internat e dalla scola. Suenter che la scola secundara e reala ei vegnida serrada avon paucs onns, ei la claustra era sfurzada da desister da menar il 10avel onn da scola sco classa per sepreparar per la professiun e quei pervia da munconza da scolaras.

— *Sera romontscha a Razén.* Era ils romontschs da Razén seregheglian per mantener il romontsch en lur vitg. Mesjamna, ils 16 da november, ei ina gronda raspada d'interessents seradunada en la sala dalla casa da scola per discussiunar davart dils problems che sepresentan per mantener il romontsch a Razén. Iniziant da quella serada ei staus scolast Sep Antoni Muoth. Ultra digl iniziant han ils presents giu caschun d'udir lur president communal Lorenz Tschalèr ed il secretari dalla Ligia Romontscha dr. Bernard Cathomas (mira rapport GR nr. 93/22-II-1988).

— *Sera populara romontscha a Trin,* sonda ils 19 da november. La scuntrada beinfrequentada ha purschiu als Romontschs el vitg da sentupar e sediscuorer el lungatg matern ch'ei periclitau a Trin sco en l'entira regiun dil Plaun.

Il chor viril ha embelliu las sera cun entginas canzuns romontschas (mira CP nr. 47/25-II-1988).

— *Radunonza da delegai dalla Romania a Sagogn.* Varga 70 persunas han priu part sonda, ils 26 da november, alla radunonza da delegai e delegadas dalla Romania, ch'ei sesplegada en la sala communal a Sagogn. El center ein stadas uonn las tscharnas da tuts organs dalla Romania per ils proxims treis onns. La Romania vegn tgamunada era pils proxims onns da Gion Tumasch Deplazes, Sagogn/Cuera. La redacziun dil Tschespet surpren Silvio Camenisch, Domat, e quella digl Ischi, che cumpara pigl avegnir sco annuari, Gieri Venzin, Cuera.

Prof. dr. Alexi Decurtins, cauredatur dil DRG e professor da romontsch all'universitad da Friburg, ei vegnius nominaus dalla radunonza sco commember d'honor dalla Romania. La laudatio ha dr. Clemens Pally teniu (mira rapport detagliu en la GR nr. 95/29-II-1988 e GR nr. 96/2-12-1988).

— *In niev patrun per ils stabiliments e per ils conlvrers dalla Landis e Gyr a Mustér.* Igl october 1987 ha la Landis e Gyr SA giu communicau ch'ella seigi sfurzada da liquidar la filiala a Mustér. Denton eisi reussiu d'anflar in niev sorprendider ch'ei prompts da sorprender stabiliments e las forzas da lavur per in niev manaschi da produziun. Quei niev patrun ei Rico Hug da Vaz-sut. Egl avegnir eis ei previu da fabricar a Mustér uaffens e fuormas per la produziun da materias artificialas sco era mecanica da precisiun per igl agen diever dalla firma cun circa 10 manaschis denter Sargans e Cuera, denton era per autras interpretas. Ils plazs da lavur a Mustér ein tuts segirai. Quei munta in grond levgiament per las autoritads e per la populaзиun pertuccada.

December

— *Votaziuns federalas.* Dumengia, ils 4 da december ha il pievel svizzer giu da prender posiziun viers treis iniziativas dil pievel. Ils resultats dalla votaziun:

1. Iniziativa dil pievel marcau-campagna encunter la speculaziun cun terren: 685'861 gie 1'544'205 na (GR II '262 gie 40'787 na)

2. Iniziativa dil pievel per la reducziun dil temps da lavur sin 40 uras per jamna: 768'820 gie 1'476'057 na (GR I2'606 gie 39'704 na).

3. Iniziativa dil pievel per limitar l'immigraziun dad jasters: 732'021 gie 1'506'468 na (GR I2'007 gie 40'013 na)

— *Votaziuns en Lumnezia.* Il pievel lumnezian ha acceptau dumengia, ils 4 da december, la nova constituziun da cummin cun l'241 encunter 291 vuschs. Cun la medema caschun ha el approbau il provediment cun programs da televisiun digl exterior cun l'254 encunter 461 vuschs.

— *Ina nova porschida radiofonica: il Radio Grischa.* Venderdis, ils 8 da december allas 16.00 uras ha il Radio Grischa surpriu sia activitad suenter ch'el era staus presents alla ILHGA a Glion cun in studio ambulont. Quei em-

prem radio local dil Grischun vegn fatgs da Cuera anora, denton cun bia informaziuns localas e regionalas. Per part vegn il program da Radio Grischia che vegn emess durant 24 uras a di era moderaus per romontsch.

— *Radunonza da delegai dalla Ligia Romontscha a Cuera.* La radunonza che ha giu liug sonda, ils 10 da december ei stada frequentada fetg bein ed ha priu in emperneivel decuors. El center dalla discussiun ein stai il program da lavur ed il preventiv per igl onn proxim. Il preventiv quenta cun in deficit da 165000 francs. Ils motivs ein da tscherchar en la carischia che vegn buc ulivada tras las contribuziuns cantunalas e federalas.

Toni Cantieni, Vaz-su, vegn a tgamunar la Ligia era per ils proxims treis onns. Suenter quella perioda vegn el a stuer seretrer sco parsura per motivs da limitaziun d'uffeci (dapli davart la radunonza mira rapport GR nr. 99/13-12-1988).

— *Vernissascha a Lumbrein.* En casa communal a Lumbrein ha liug l'emprega exposiziun da maletgs el vitg. Ei

setracta dad ovras dalla pictura indigena Yvonne Mayer-Capaul. L'exposiziun, ch'ei vegnida organisada e preparada dalla suprastonza communal, cuoza dils 17 da december 1988 tochen ils 25 da fevrer 1989 (mira GR nr. 101/20-12-1988).

— *Il pursepen da sora Anita Derungs.* Sora Anita, oriunda da Sevgein e mungia en la claustra dominicana a Glion, ei daventada enconuscenta lunsch entuorn cun sias figuras da Nadal da tut atgna tempru e caracter. Denter Nadal e Daniev han ils interessai giu caschun da visitar il pursepen da Betlehem en claustra a Glion (mira supplement da Nadal GR nr. 102/23-12-1988).

— In niev cauredatur tier il Dicziunari Rumantsch Grischun. Cun l'entschatta digl onn 1989 surpren dr. Felix Giger, Cuera/Surrein la cauredacziun dall'ovra monumental dil DRG. El daventa successur da dr. Alexi Decurtins che va en pensiun cun l'entschatta digl onn 1989. Dr. Giger lavura dapi il 1976 sco assistent e dapi 1980 sco redatur dil Dicziunari Rumantsch Grischun.